

Dragør Strandhotels lange historie

Af Birte Hjorth

Her, hvor Dragør Strandhotel er beliggende, lå i sildemarkedstiden fiskerlejets herberg, som senere blev kaldt Gamle Kro. Fra engang i 1640'erne hed kromanden Svend Hansen Gyngge. Han var født omkring 1610, men det vides ikke, hvorfra han stammede. Han var i 1646 blevet gift med en bødkerenke i Dragør, og efter hendes død giftede han sig med præstens datter i Hollænderbyen, Abel Henrichsdatter, med hvem han fik tre døtre og en søn.

Svend Hansen Gyngge arrangerede svanejagter ude på Sundet for Frederik III og hans hof. Han stod på god fod med majestæten, hvilket gav sig udslag i mange kongelige begunstigelser gennem årene. I 1650 fik han tilladelse til at nedbryde det gamle toldhus i Toldergade og overtage grunden for her at bygge en udvidelse til kroen. I 1660 fik han tilladelse til at nedtage to huse inde på Bremerholm og flytte dem til Dragør. Måske var det som en hjælp til genopbygningen efter svenskekrigens ødelæggelser. I 1664 fik han eneret på krohold i Dragør. I 1669 fik han overdraget et jordareal, der strakte sig nord for byen helt ud til Annasvej. Det var det tidligere stettinske område fra sildemarkedstiden, senere kaldt Løkken eller Stavangerlodden. Han skulle have fået det af majestæten efter en udtalelse om, at han ikke havde en plet jord, han kunne holde en gås på.

Ved arvehyldningstoget på slotspladsen i København i oktober 1660 blev Frederik III hyldet som enevældig konge, og en lang deputation af adelige, gejstlige, borgere og bønder aflagde ed til kongen. Der var til dette optog indforskrevet omkring hundrede amagerbønder til at slutte optoget, og som bagtrop kom Dragørs foged, Mogens Nielsen, med en snes dragørere. Herfra dristede Svend Hansen Gyngge sig til med høj røst at udtale til kongen: ”Gud give han nu få skam, som ikke holder ord, Frederik”. Han fik som den eneste af amagerbønderne lov at give majestæterne hånden. Der er således god grund til at formode, at han var velansket hos Frederik III og har haft lov til frit at give et ord med.

I en rejsedagbog fra 1670'erne skrev lægen Holger Jacobæus om Amager, og her omtalte han Dragør som ”berømmelig af hr. Svend på Dragøe”. Det er jo nok hans deltagelse i arvehyldningen, som Jacobæus sigtede til.

Under den skånske krig 1675-79 var der livlig aktivitet i Dragør. Havnen tjente som station for orlogsflåden, når den lå uden for og bevogtede indsejlingen til Sundet. Proviantforsyninger bragtes over land herud og førtes om bord. Alt dette må have givet en god omsætning i kroen med dens beliggenhed så tæt ved havnen. Af regnskaberne over kop- og kvægskat fra 1678 ser man da også, at Svend Gyngge blev beskattet af 2 heste, 3 køer, 2 kalve, 4 får og 3 tjenestepiger, hvilket langt oversteg den øvrige befolknings skatteevne.

De kongelige begunstigelser ophørte ikke - også Christian V var velvillig stemt over for Svend Gyngge. I juni 1688 fik han – efter ansøgning - udvirket, at hans tilkommende svigersøn, Jørgen Ronander, fik stillingen som herredsfoged i Løve herred i Vestsjælland. Det unge par, Marie Svendsdatter og Jørgen Ronander, blev gift et halvt år senere.

Svend Gyngges søn, Henrich Svendsen, blev udnævnt til tolder i Dragør i 1685, men måtte opgive

embedet, da han ”blev urolig i sindet”. En datter, Else Svendsdatter, blev gift med en person ved navn Jens Christensen, men hendes videre skæbne kendes ikke.

Det blev den yngste datter, Abel Svendsdatter, som overtog kroen og fortsatte dens drift efter Svend Gynges død i 1690. I kirkebogen er noteret, at den 80-årige Svend Hansen blev begravet inde i kirken.

Abel Svendsdatter var i 1692 blevet gift med byens tolder, Holdan Jensen Aagaard, med hvem hun fik to døtre og en søn. Men udover sine tre børn havde hun også sin gamle moder samt sin sindsyge broder at tage vare på. Skattemandtallet 1699 fortæller lidt om forholdene: ”Her i huset ligger hustruens moder på det elvte år ved sengen, og hustruens broder er på det ottende år fra sit vid og forstand, hvilke begge aldeles intet kan fortjene - -”.

I 1700 døde Holdan Aagaard og Abel blev enke for første gang. Men allerede året efter var hun gift med byens nye tolder, Johan Pedersen Holst og fødte snart efter en dreng, der fik navnet Holdan. Udover at være kroejner og tolder blev Holst pålagt af amtmanden at være foged for Dragør, hvilket embede han vistnok bestred fortræffeligt. Men i foråret 1711 døde han – måske af en af de sygdomme, der fulgte i kølvandet på Store Nordiske Krig, som var begyndt igen. Efter Holst’ begravelse klagede Abel over, at degnen havde sunget på tysk, når der ellers var blevet prædikeret på dansk.

Abel var herefter enke for anden gang. Hun drev kroen alene og vogtede til stadighed nidkært over sine rettigheder. Hendes kontroverser med forskellige personer kan man læse mere om i *Birte Hjorth: Dragør i 1700-tallet*.

Efter Holst’ død var Dragør uden foged, men det ser ikke ud til, at der fra øvrighedsside blev taget initiativ til at indsætte en ny foged. Man ser da, at byens regnskaber i de følgende år også blev underskrevet af ”Abel salig Holstes”. Det kan kun opfattes, som at krokronen har fungeret som en – uofficiel – foged i Dragør. I 1716 fik Dragør dog igen en mandlig foged.

I 1719 faldt Abel igen for fristelsen og giftede sig med en forhenværende regimentskvartermester, Hans Duche. Ægteskabet blev dog ikke så langt, da han allerede døde i 1722. Dermed blev Abel enke for tredje og sidste gang. Hun døde i 1734, 65 år gammel. I et skattemandtalt fra 1730 oplyses det, at ”madam Holst er udi meget slet tilstand, ligger syg af urolige tanker”.

Fra midten af 1720’erne havde Abels datter, Else Aagaard, og svigersøn, Henrich Johan Lassen, taget ophold på kroen med henblik på at overtage og videreføre driften. Henrich Lassen var søofficer af uddannelse, men havde ved krigens afslutning i 1720 søgt sin afsked, som han blev bevilget med følgende skudsmål, at marinen intet taber ”ved hans person, som ikkun er et mådeligt subjektum”.

I 1737, da fogden Tønnes Jansen Draker var død, forsøgte Henrich Lassen forgæves, om han kunne overtage det ledige fogedembede. Han var ellers sikker på, at han kunne bestride det, for han havde assisteret den gamle foged ”udi adskillige ting”. Som bibeskæftigelse havde han jobbet med at føre bjergningsvæsenets regnskaber. Det var for øvrigt inde på kroen, at pengedelingen efter en bjergning foregik. Det gav vel også lidt øget omsætning i hans forretning, selv om han havde ry for at brygge dårligt øl.

Året efter Henrich Lassens død søgte hans enke, Else Aagaard, amtet om at måtte afstå sit kroholds privilegier til sin søn Jens Lassen. Fra amtets side gik man grundig til værks - fandt bl.a. ud af, at Elses familie havde haft kroen i 88 år, og at stedet var blevet givet af Frederik III til hendes morfar fri for afgift. Da hun havde fire uforsørgede børn samt en gammel, døv søster at tage sig af, kunne man anbefale hendes ansøgning. Dog burde hun give 8-10 rdl. årligt til den kgl. kasse.

Jens Lassen var nu den nye kromand. I anledning af en ny forordning om begrænsning i brændevinsfremstilling mistede han nogle år senere denne rettighed. Herefter måtte han kun servere for tilrejsende personer – ikke for lokalbefolkningen. Denne ret fik han dog senere igen. Dragørerne kunne atter komme og få et krus øl og en dram. Men der var jo nogle, der ikke kunne holde måde, og som fandt fornøjelse i at sidde til langt ud på natten for at drikke, svire og måske lave ballade. Efter lukketid tvang de ham ofte til at skænke mere. Der var derfor sommetider behov for at kunne tilkalde en øvrighedsperson. Det var schouten, der havde den stedlige politimyndighed, men han boede helt oppe i St. Magleby og var ikke så nem at få fat på ved nattetide. Lassen ansøgte i 1778 amtmanden om, at han i stedet for måtte hente Dragørs foged, Jacob Bertelsen, som boede på Kongevejen 2. Det var mere overkommeligt. Han fik tilladelsen.

I 1777 lod Lassen opføre en rejsestald i smøgen mellem kroen og Kongevejsgården. Den ragede så meget ud i gaden, at den var til gene fra trafikken. En vogn kunne næppe dreje ind i den overfor liggende Magstræde. Ved Kongevejens brølægning i slutningen af 1780'erne blev den derfor revet ned.

På et tidspunkt forbød schouten ham at grave ler på fælleden til reparation af kroens bygninger. Herved blev man klar over, at Lassen aldrig havde betalt den skat på 3½ mark årlig af hvert hus til St. Magleby, som alle andre folk i Dragør havde gjort siden 1726.

I 1778 havde Lassen en kontrovers med en af sine tjenestepiger, som havde lagt sag an mod ham. Han havde beskyldt hende for at have ladet sig kysse af en gift mand og skulle også have "ladet sig ride af" i hans sovekammer af en mandsperson. Endvidere havde han kaldt hende for hore, luder og kanalje og råbt efter hende, at "nu skal djævelen gale i dig". Herefter havde han gennempryglet hende og sparket hende i "rumpen". Det var mere, end hun ville finde sig i.

Der var også en pinlig sag i 1786. Det var angående en svensk tjenestekarl, som Lassen havde haft i sit brød i 3 år. Et par måneder efter karlens afsked, vendte han tilbage – syg og arbejdsløs. Han fik husly hos Lassen nogle dage mod betaling, men da han ikke havde flere penge, jagede Lassen ham ud. Efter flere forsøg på at slippe af med ham fik Lassen den dødsyge mand transporteret til St. Magleby og læsset af. Her blev han senere fundet død på et høloft.

Efter at have været i slægtens eje i næsten halvandet hundrede år solgte Lassen sin kro i 1788 til en person ved navn Christian Stavanger. Der vides ikke ret meget om ham. Hans bevilling fra 1788 er bevaret. Heri anføres det bl.a., at han godt måtte brygge øl, men det var ham forbudt at brænde brændevin – dette skulle han købe i København. Endvidere skulle han holde stedet i forsvarlig stand og rette sig efter loven om krohold på landet, så at "værtshusholdet ikke til fylderier og tidsspilde for bonden eller andre vorder misbrugt".

Formodentlig var han født i Norge. Da han kom hertil medbragte han sin hustru Ellen Kristine og en datter, Cathrine Elisabeth, på omkring 7 år. Datteren døde i 1813, og præsten noterede, at sygdommen var i begyndelsen "en hæftig inflammation i de indre dele". 6 år senere mistede

Stavanger sin hustru. Hvornår han selv er død, vides ikke, og formodentlig er han på et tidspunkt flyttet herfra.

I slutningen af 1820'erne var kroen ejet af en baker i København, Mathias Chr. Meyer, men den var bortforpagtet til Ole Gundersen i Dragør, gift med Johanne Marie Nielsen. Ole stammede fra Bymandsgade 30, mens hans kone, der stammede fra Højelse i nærheden af Køge, tidligere havde været gift med en husmand, Lars Nielsen, fra hvem hun var blevet skilt. Ole døde imidlertid i 1829, hvorefter Johanne giftede sig med styrmand Peder Clausen Kromann, der stammede fra Hollandsfed 1. Dette par drev kroen til omkring 1837, hvor de flyttede hen i Strandgade 14 og startede en beværtning, der senere skulle blive til "Holms Lokaler" og Dragør Borgerforening.

Kroen på Strandlinien 9 blev derefter overtaget af en fremmed person, Jeppe Martin Lyby, som i 1837 fik amtets bevilling til at drive gæstgiveri her. Muligvis har der været endnu en gæstgiver inden virksomheden blev overtaget af Lars Madsen, der stammede fra Slagelse. Han foretog en større ombygning, flyttede bl.a. hovedbygningen ud nærmere søen.